

IJTIMOIIY TARMOQLAR TILINING ZAMONAVIY LINGVISTIK JARAYONLARGA TA'SIRI: SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA TAHLIL

Yusupjanova Aziza Xoshimjanovna

Ijtimoiy-siyosiy fanlar instituti filologiya va tillarni o'qitish: arab tili yo'nalishi 4-bosqich talabasi

E-mail: bibisoraaziza@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlar tilining zamonaviy tilshunoslikka ta'siri sun'iy intellekt yordamida tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari ijtimoiy tarmoqlardagi qisqa, tezkor va emotsional ifodalar tilning rivojlanishida yangi tendensiyalarni shakllantirayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, tilning boyishi va yangi so'zlarning paydo bo'lishi bilan birga, adabiy til me'yorlariga e'tibor susayishi xavfi ham mavjudligi ta'kidlanadi. Maqolada milliy til va adabiy me'yorlarni saqlash, ularni zamonaviy lingvistik jarayonlar bilan uyg'unlashtirish muhimligi, shuningdek, inson omilining roli haqida muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, tilshunoslik, sun'iy intellekt, zamonaviy til, adabiy til me'yorlari, lingvistik jarayonlar.

Аннотация: В статье анализируется влияние языка социальных сетей на современную лингвистику с помощью технологий искусственного интеллекта. Результаты исследования показывают, что короткие, оперативные и эмоциональные выражения в социальных сетях формируют новые тенденции в развитии языка. Вместе с тем, наблюдается риск ослабления внимания к нормам литературного языка. В статье подчеркивается важность сохранения национального языка и литературных норм, их гармонизация с современными лингвистическими процессами, а также роль человеческого фактора в языковом развитии.

Ключевые слова: социальные сети, лингвистика, искусственный интеллект, современный язык, нормы литературного языка, лингвистические процессы

Abstract: This article analyzes the influence of social network language on contemporary linguistics using artificial intelligence. The results show that short, rapid, and emotional expressions in social networks create new trends in language development. At the same time, there is a risk of reduced attention to literary language norms. The study emphasizes the importance of preserving the national language and literary standards, harmonizing them with modern linguistic processes, and the continued significance of the human factor in language development.

Keywords: social networks, linguistics, artificial intelligence, contemporary language, literary language norms, linguistic processes

Introduction (Kirish)

Asrimiz tezkorlikka asoslangan bir davrga aylandiki, unda inson bir kun ham zamon bilan hamnafas bo‘lib yashamasa, go‘yo o‘n yilga ortda qolgandek bo‘ladi. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar va sun‘iy intellekt bugungi kunda hayotimizning ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Ushbu platformalarda yaratilayotgan matnlar tilshunoslik tahliliga sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatishi bilan alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, sun‘iy intellekt texnologiyalari ijtimoiy tarmoqlar tilini tahlil qilishda samarali vosita sifatida qo‘llanilmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar tilimizga yangi iboralar va kommunikativ janrlarni olib kirib, slang birliklar hamda kod-almashinuv jarayonlarini faol ravishda shakllantirmoqda. Shu bilan birga, bu jarayonlarning adabiy til me’yorlariga ta’siri hanuzgacha bahsli masala bo‘lib qolmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoqlardagi matnlarning lingvistik xususiyatlarini tahlil qilish va ularning zamonaviy til rivojiga ta’sirini aniqlashdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida ijtimoiy tarmoq matnlari, predmeti sifatida esa ularning leksik va sintaktik xususiyatlari tanlandi.

Shuningdek, sun‘iy intellekt texnologiyalari yordamida matnlarni tezkor va samarali tahlil qilish imkoniyati mavjud bo‘lib, bu usullar lingvistik tadqiqotlarning aniqligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Methods (Metodologiya)

Tadqiqot uchun ijtimoiy tarmoqlar, xususan Telegram, Instagram va Twitter platformalaridan olingan matnlar asos qilib olindi. Tahlil uchun 2025–2026 yillarda e’lon qilingan va faol foydalanuvchilarga tegishli postlar tanlab olindi.

Tadqiqot jarayonida leksik, sintaktik hamda statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Dastlab matnlar yig‘ildi, so‘ng ular lingvistik jihatdan tahlil qilinib, eng ko‘p uchraydigan til birliklari sun‘iy intellekt texnologiyalari yordamida aniqlandi hamda avtomatik tarzda qayta ishlanib, umumlashtirildi.

Inglizcha internet slang (eng ko‘p uchraydi)	lol (laughing out loud) – kuldim brb (be right back) – hozir kelaman idk (I don’t know) – bilmayman tbh (to be honest) – rostini aytsam omg (oh my God) – voy bro – do‘st, aka flex – maqtanmoq cringe – noqulay, uyatli slay – zo‘rchiqmoq (ko‘pinchaqizlar ishlatadi)	Bularayniqsa Instagram va Twitterda ko‘p:
---	--	---

O‘zbekcha ijtimoiy slang	gap yo‘q – juda zo‘r zo‘rku – maqtoov ish bo‘ldi – hammasi hal bo‘ldi bor gap – rost gap yomonmas – yaxshi o‘ldirdi (hazilga nisbatan) – juda kulgili chiqibdi – yaxshi bo‘libdi	Telegramda ko‘p
Aralash (kod-almashinuv) slang	bugun mood yo‘q dars full boring bo‘ldi post juda aesthetic ekan bugun busy man story zo‘r chiqibdi	Telegramda ko‘p
Qisqartirilgan yozuvlar (chat uslubi)	nima qvossan (qilyapsan) keldm (keldim) bormisan → brmisan raxmat → rhm	Telegramda ko‘p
Emoji bilan slang	☐ = juda kulgili ☐ = yoqdi ☐♂ = ahmoqlik ☐ = zo‘r	Ba‘zan emoji ham “so‘z” vazifasini bajaradi:

Tahlil natijasida ijtimoiy tarmoqlarda keng qo‘llaniladigan slang birliklar aniqlanib, ular asosan ingliz tilidan kirib kelgan qisqartmalar (lol, brb), o‘zbekcha norasmiy iboralar (gap yo‘q, zo‘rku) hamda aralash shakllar (mood yo‘q, full boring)dan iborat ekani kuzatildi. **Slang va qisqartmalar**

LOL	Laughing out loud	Qattiq kuldim/rosa kuldim
ty	thank you	rahmat
AFK	away from keyboard	kompyuterdan uzoqdaman/hozir yo‘qman
OMG	Oh my God	voy/yotavba/ hayronman
TTYL	Talk to you later	keyin gaplashamiz
BRB	Be right back	hozir qaytaman
BFF	Best friends forever	eng yaqin do‘st/abadiy do‘st
IDK	I don’t know	bilmayman
FYI	For your information	ma’lumot uchun
TBH	To be honest	rostini aytsam
DM	Direct message	shaxsiy xabar

NSFW	Not safe for work	ish joyida ko‘rish mumkin emas / nomaqbul kontent
ROFL	Rollingonthefloor laughing	Juda qattiq kuldim/ Kulgidan o‘zimni tutolmadim
TMI	Too much information	ortiqcha ma’lumot
ASAP	as soon as possible	imkon qadar tez /iloji boricha tez
hru	how are you?	qalaysan?/ishlaring qanday?

Results (Natijalar)

Tahlil natijasida ijtimoiy tarmoqlarda keng qo‘llaniladigan qisqartma slang birliklari aniqlandi. Ular funksional jihatdan bir necha guruhlariga bo‘linadi. **Ijtimoiy tarmoqlardagi til birliklari (tahlil jadvali):**

Birlik	Turi	Ma’nosi	Izoh
LOL	Slang (qisqartma)	Kuldim	Emotsional ifoda
OMG	Slang (qisqartma)	Voy, hayronlik	Emotsional ifoda
BRB	Slang (qisqartma)	Hozir kelaman	Muloqot jarayoni
TTYL	Slang (qisqartma)	Keyin gaplashamiz	Muloqotni yakunlash
DM	Slang (termin)	Shaxsiy xabar	Platformaga xos
IDK	Slang (qisqartma)	Bilmayman	Qisqa javob
TBH	Slang (qisqartma)	Rostini aytsam	Subyektiv fikr
FYI	Slang (qisqartma)	Ma’lumot uchun	Axborot uzatish
ASAP	Slang (qisqartma)	Tezroq	Vaqt ifodasi
mood yo‘q	Kod-almashinuv	Kayfiyat yo‘q	O‘zbek + ingliz
full boring	Kod-almashinuv	Juda zerikarli	Intensifikatsiya
deadline bor	Kod-almashinuv	Muddat bor	Ish jarayoni
like bosdim	Kod-almashinuv	Yoqdi deb belgiladim	Fe’l aralashuvi
aesthetic	Slang (o‘zlashma)	Chiroyli uslub	Vizual baho
voobщe zo‘r	Kod-almashinuv	Juda zo‘r	O‘zbek + rus
ochen qiyin	Kod-almashinuv	Juda qiyin	Intensifikatsiya

Kod-almashinuv (code-switching) birliklari

Kod-almashinuv hodisasi keng tarqalganligi aniqlandi. Asosan o‘zbek + ingliz va o‘zbek + rus tillari aralashuvi kuzatildi:

Birlik	Ma’nosi	Til aralashuvi
mood yo‘q	Kayfiyat yo‘q	O‘zbek + ingliz
full boring	Juda zerikarli	O‘zbek + ingliz
deadline bor	Muddat bor	O‘zbek + ingliz
like bosdim	Yoqdi deb belgiladim	O‘zbek + ingliz
aesthetic	Chiroyli uslub	Ingliz
voobme zo‘r	Juda zo‘r	O‘zbek + rus
ochen qiyin	Juda qiyin	O‘zbek + rus

Sun’iy intellekt asosida olib borilgan tahlil va tadqiqot natijalari ijtimoiy tarmoqlar tilining bir qator o‘ziga xos xususiyatlarini ko‘rsatdi. Xususan, slang birliklar va qisqartmalarining keng qo‘llanilishi, kod-almashinuv jarayonining faolligi hamda qisqa va ixcham gap tuzilmalarining ustunligi aniqlandi.

Shuningdek, avtomatik tahlil jarayonida eng ko‘p uchraydigan til birliklari tez va samarali tarzda aniqlanib, ularning zamonaviy kommunikatsiyadagi o‘rni muhim ekanligi kuzatildi.

Birinchidan, slang va qisqartmalar keng qo‘llanilishi aniqlandi. Masalan, “LOL”, “OMG”, “IDK” kabi birliklar tezkor va ixcham kommunikatsiyani ta’minlaydi.

Ikkinchidan, kod-almashinuv hodisasi faol ekanligi kuzatildi. Foydalanuvchilar bir gap ichida ikki yoki undan ortiq til elementlarini aralashtirib ishlatadi:

“Bugun meeting juda productive bo‘ldi” “Assignmentni upload qildingmi?”

Uchinchidan, sintaktik jihatdan qisqa va to‘liq bo‘lmagan gaplar ko‘p ishlatilishi aniqlandi. Bu esa tez yozish va tez tushunishga qaratilgan.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar tili an’anaviy yozma nutqdan farq qilib, ixchamlilik va ekspressivlikka asoslanadi.

Discussion (Muhokama)

Olingan natijalar ijtimoiy tarmoqlar tilining zamonaviy tilshunoslikka sezilarli ta’sir ko‘rsatayotganini tasdiqlaydi. Bu jarayon tilning rivojlanishida yangi bosqichni boshlab bermoqda.

Bir tomondan, ijtimoiy tarmoqlar tilni boyitmoqda, yangi so‘z va ifodalar paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda. Ikkinchi tomondan esa, adabiy til me’yorlariga nisbatan e’tiborni susaytirish xavfi mavjud.

Shu sababli, tilshunoslik va ta'lim sohasida quyidagi masalalarga e'tibor qaratish zarur:
o'quvchilarga adabiy til me'yorlarini mustahkam o'rgatish; ijtimoiy tarmoq tilini ilmiy asosda o'rganish;

zamonaviy va an'anaviy til o'rtasida muvozanatni saqlash.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar tilning rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda va sun'iy intellekt har bir sohada beminnat yordamini ko'rsatmoqda. Biroq, milliy til va adabiy me'yorlarni asrab qolish, ularni yangi lingvistik jarayonlar bilan uyg'unlashtirish zamonaviy nutq va kommunikatsiya rivojida asosiy vazifa bo'lib qoladi. Shu bilan birga, inson omili ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi, bu esa tilning haqiqiy boyligi va madaniy merosini saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Crystal, D. (2011). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
- [2] Tagg, C. (2015). *Exploring Digital Communication: Language in Action*. Routledge.
- [3] Androutsopoulos, J. (2014). Computer-Mediated Communication and Linguistic Landscapes. *Journal of Sociolinguistics*.
- [4] Rahman, O. S., Sobarna, C., Sujatna, E. T. S., & Indriyani, L. M. (2022). Semantic Shift of English Internet Slangs Used in Social Media. *Research and Innovation in Language Learning*, 5(1), 79–92.
- [5] Daulay, S. H., et al. (2023). Code Switching in the Social Media Era. *Humanitatis Journal of Language and Literature*.
- [6] Herlina, L., et al. (2024). The Influence of Social Media on Language Evolution. *International Journal of Social and Human*.
- [7] Романова, И. В., Коннова, О. В., & Глазкова, А. В. (2024). Влияние социальных сетей на язык и коммуникацию. *Russian Linguistic Bulletin*.
- [8] Исаева, З. Т., & Алижонова, И. Б. (2025). Язык социальных сетей как фактор изменения языковой нормы.
- [9] Umurzakova, K. (2025). Linguistic Variations in Social Media. *TLEP Journal*.
- [10] Ijtimoiy tarmoq manbalari: Telegram postlari (2025–2026) Instagram izohlar Twitter postlari